

Рат се наставља

Цетиње, 23. јануара

Како од преговора с Турском није могло бити ништа и поред тога што су је и велике силе савјетовале, да усвоји праведне захтјеве побједитеља, то ће се рат наставити и балканске савезне државе ће силом нагнати побијеђену Турску да пристане на оно што није хтјела милом. Другим ријечима речено савезне државе ће оружаном руком узети оно што Турска није хтјела својевољно да уступи.

По вијестима, које су дошле, и ако још не службено потврђене, непријатељства су настављена и савезне балканске државе наставиће ондје гдје су стале прије мјесец и по дана, када су своју оружану акцију обуставиле на молбу побијеђене Турске, која је нудила мир, признајући се да је побијеђена, али до кога јој није било стало у ствари, чему је најбољи доказ и чињеница што се њеном кривицом сад мора рат да настави.

Какав ће обим настављени рат имати, као год и то докле ће он ићи и колико трајати, тешко је у напријед рећи. Све ће то зависити од прилике и од будућег држања Турске, која ће неминовно бити савијем другача кад се савезничка војска нађе пред Цариградом и кад буде имала да бира или да потпише мир или да прти из Европе.

Балканске савезне државе, које су из рата изашле као побједитељке, исто су тако изашле и из преговора у Лондону; као што су у рату биле на потпуној висини, тако су и при преговорима биле узвишене, готово чак на сношење жртава из хуманитости и обзира према другима.

Сад могу мирне душе, учинив све што се могло учинити да се мир одржи и даље проливање крви спријечи, да очекују нове догађаје и, кад већ друге није, да рат наставе. Да ће он и у будуће у њихову корист тећи, излишно је и да се помиње.

Послије „Великог Дивана“

У римском „Борнале д’Италија“ налазимо шљедњи допис из Цариграда под горњим насловом од трајне историјске вриједности:

Пошљедњи остатак османлијске силе у Европи свршава у плачу осамдесет старца, позватих да санкционишу пошљедице пуне бола претрпљених пораза.

Кад је на данашњем Дивану, послје кратке расправе, која је слиједила говорима Великог Везира, Серашћера, министра финансија и министра спољних посала, стављен на гласовање предлог, да се *прима гледиште Европје*, није остало једно око без суза, и сваки „евет“ (да) у одговор на тужно питање чуо се у јецању плача, што нико не мога задржати. За тим, кад се жртва довршила, два човјека, најстарија и најзнаменитија од свега онога збора, два човјека, који су испунили пошљедње по вијека историје отоманске својим бурним такмачењем и међусобном неутољивом борбом, два човјека удаљена један од другог кроз пе-

десет години мржњом, која их је имала пратити и иза гроба, Сајид, јучерашњи Велики Везир, и Кјамил, данашњи Велики Везир, који су ликвидирали два несретна рата, пружише један другом руку над развалинама заједничке отаџбине, и помијешаше своје сузе и тугу своју. Оно дуго непријатељство завршено у жалости отаџбине чињаше узвишенију, дирљивију драму овога народа, који је био велик, и који злоупотребом своје величине подноси данас горку казну!

Нека се мисли што се хоће, нека се наведу све кривице, које су заслужиле овоме народу тако трагичан и неславан свршетак, да се угуши наше тронуће, али ви се ја исповиједам, да данас, присутан проласку оних старца, што лагано излазаху тугом на строгим лицима, из раскошне дворане, у којој је био онај трагични ареопаг, осјетих неодољиву потребу, да дигнем капу пред њима.

Трагедија је дакле у потоњем чину. У Лондону ће само одјекнути коначне ријечи изговорене данас у Долма-Багчи.

Гњевна уиорност, којом су побијеђени дојучер тврдили, да неће попустити захтјевима неумољивих побједноца, трудни и очајни дани, у којима је турској дипломатији било одузето земљиште бивше царевине у Јевропи, бјесомучност огорчене цариградске штампе противу вјероломне Јевропе, допринесоше, да буде драматичнији збор пошљедњег часа.

Мудрим људма царевине серашћер Назим-паша рекао је:

— Ако нам ви речете, да наставимо рат, моја је војска готова, да гордо врши своју дужност, и нема војника, који не би погинуо, да сачува част Турске, али је несмислено узлати се у коначну побједу.

Министар финансија је рекао:

— У касама државним нема већ једне паре; чиновници не примају плату, подузимачи пријете, да ће нам прекинути храну, новац војсци обуставиће се, а већ се не може одолијевати исплати добити наших дугова. Сви начини, на којима живимо од преко године дана, већ су исцрпљени. Назад осам дана били смо закључили зајам од 250 хиљада турских лира, али наредба г. Поекареа, у пошљедњем часу, забрани Царској Банци, по имену Отоманској, а у ствари францускоинглеској, да се држи обећања. Други покушаји у Лондону и Берлину не успјеше. Јевропа хоће да нас глатом добије. Још један мјесец ратовања, па ћемо морати по други пут у 40 година прогласити нашу презадуженост.

Министар спољних посала рекао је:

— Ми не можемо рачунати ни на једног пријатеља. Балкански савезници имају сву наклоност Јевропе. Уз то је Русија, зли геније Турске, изјавила у случају наставка рата, да не би могла остати неутрална те да би помогла балканским народима свим средствима.

Велики Везир је закључио:

— Наставак рата значио би могућност свршетка Турске не само у Јевропи, него и у Азији. Сада нас питамо, да ли морамо закључити мир или рат наставити.

И мудри људи царевине одговореше плачући:

— Мир.

И њиховом плачу одговорио је плач једног другог старца, који је дрхчући чекао, у оближњој дворани, одлуку Дивана, плач Мехмеда V., који је узашао на пријесто послје тридесет година утамничења, да присуствује тужном свршетку силе османлијске.

У толико, на овим развалинама кобна олигархија младо-турска тражи да обнови свој углед и да се користује. Данас, кад се тицало одговорности о будућности царевине, она је осуствовала. Она, будући за рат, није смјела доћи, да брани своју луду тезу самоубиствену на Дивану.

Махмуд-Шефкет паша, дизорганитор војске и творац ратне странке, извинио се болешћу. А он је сам могао убједити Диван, да обнова непријатељства пружа могућност побједе!

Наил-бег, који са Ђавид-бегом дијели част финансијера странке, дошао је у Царску Палачу, али прије него ли се

отворила-сједница Дивана, ненадно ишчезну. А само он је могао побити аргументе министра финансија и казати начин да се новац нађе!

Хаки-паша, измиривши се са својим бившим пријатељима, није се видио; а њега је ишло, да докаже Дивану наклоност Јевропе према Турској, управо према Младо-Турској!

Напротив они су напустили, као вазда, своја мјеста борбе и одговорности, да потајно приправљају повратак на владу.

Пошто су приправили данашње развалине, оставили су да то ликвидирају њихови противници, како би сјутра изгледали као цензори и осветници, па да прстом показују народу издајнике отаџбине.

Могуће је да та њихова намјера успије, али младо-турска побједа захтијеваће још крви, још смутња, од изнемогле државе, и нијесу искључене нове катастрофе, можда коначне.

Уз то, за сваки случај, дипломатије почињу приправљати се на неизбјежно наслједство азијатско. Нека зна кога се тиче.

Пред настављање непријатељства

— Младотурци и продужење рата —

Државни удар, који је извршен у Цариграду, као да ће довести до продужења рата.

Ради тога осврнућемо се, ма и у кратким потезима, ради обавјештавања читаоца на оно што је претходило овом државном удару, на историјат Младотурака, извршиоца овог удара, као год и на оно што ће наступити кад се непријатељства обнове.

Многи и популарни младотурски комитет „Јединство и Напредак“ био је крајем јула прошле године потиснут са владе, а скоро затим била је и комора, у већини младотурска, распуштена. Познате су све тешке унутарње кризе и бојеви, који су се у то доба у Цариграду догађали. Јавност је чинила младотурски комитет одговоран за триполитански рат; за устанак Арнаута и за офиларску зајверу, која је симпатисала бунтовним Арнаутима и слагала се с њима противу младотурског режима.

Ушљед ове офиларске зајвере пао је коначно кабинет Кучук-Саид паше, а била је скршена и моћ младотурског парламента. Двије седмице стајала је Турска пред страшном погубељу грађанског рата, и једино чињеница, да су Младотурци изгубили готово сваки утицај у војсци, могла је за оних бурних дана спријечити најгоре. Младотурци, тешка срца и показујући то јасно, признали су се побијеђени и повукли су се у позадине турске политичке позорнице. У потоњој сједници коморе држао је још Џавид бег ватрени протестни говор против нове владе Гази Ахмет Муктар паше, и нико се није чудио, кад је нова влада „кабинет искрених људи“ закључила реторизивне мјере проти младотурских вођа. Влада је издала налог, да се ухапсе Џавид бег и Талат бег, који је данас министар унутрашњих послова. Овај налог је у Солуну био и извршен, али су обојица били наскоро пуштени на слободу. Нови кабинет покушао је реорганизовати државни систем и одустао је од тога, да младотурску опозицију разним присилним мјерама још више против себе узбуни. Тад је наступило тако и историско и судилоносно доба мировних преговора са Италијом и провала рата на Балкану. Управо је протекло шест седмица од распушта младотурске коморе, кад су балкански савезници наредили општу мобилизацију против Турске. У тај дан стишале су се у Турској страначке страсти и престале су унутрашње борбе. Тад су дошли страшни пораз у Тракији, код Куманова, Битоља и на грчком бојишту. Гази Ахмед Муктар уступио је у великом везирату мјесто дотадањем предсједнику државног вијећа Кјамил паши, а у исто вријеме стале су стизати из Цариграда вијести о прокламацији светог рата, о младотурским зајвјерама и о политичким хапшењима.

Над побјегалим младотурским правцима изречене су смртне осуде, али од осуде до њеног извршења био је у Турској од давине далак пут. Влада је дала ухапсити многе Младотурке, али је била присиљена да их опет пусти на слободу. Чинило се, да су порази војске ослабили позицију

владе и опет подигли симпатије за Младотурке. Откад је на Чаталци закључено примирје, није готово ни један дан прошао, да се из Цариграда није јављало о новој акцији владе против младотурских личности. Како су Младотурци у своје доба агитовали против закључења мира са Италијом, тако су и сада пристали уз ратну странку и захтјевали су или наставка рата или такав мир, који би био по Турску часан. Што се сад догодило, није још баш тачно познато. Баш је Кјамил паша успио да увјери народно вијеће о нужди, како Турска мора послушати савјете велесила изражене у њиховој колективној ноти, кад се у то покаже снвер бег, коме је успјело, да са неколико стотина фанатичних софта сруши владу и постави на државно крмило изразите Младотурке Махмуд Шефкет пашу и Изет пашу. Да ово значи побједу Младотурака, јасно је свакоме, али велико је питање, хоће ли то значити побједу Турске. Човјек не мора бити превелик песимиста, а да му се будућност, и онако умируће Турске прикаже у најцрњим бојама.

Преврат у Цариграду није политичке и унућене кругове особито изненадио. Скоро би се могло рећи, да би већ изненађења било да до њега није дошло, јер је било сигурних вијести што се у Цариграду спрема. Тек се од бивше турске владе очекивало више енергије и одлучности, да ће покушати да револуцију спријечи, јер је и њој било све добро познато што се спрема. Но биће да турски одговорни државници нијесу знали само шта да учине: с једне стране познавајући до краја исцрпљене силе своје војске и свог финансиског стања, а с друге стране раздражене инстинкте своје масе, знали су да у сваком случају пријети катастрофа одлуче ли се они за мир или рат. За то да се риеше сваке одговорности као наручен дошао им је младотурски комитет. Младотурци су се већ са својим првим иступом прије неколико година компромитовали и убили свој властити престиж, но ипак је било фанатичних њихових присташа, који нијесу хтјели да из неуспјеха младотурске политике повуку пошљедице њихове неспособности, већ су то приписивали свему и свачему, само не кривици Младотурака. Међутим ваљда ће овај други младотурски иступ, који ће неминовно довршити пораз много тежим и катастрофалнијим од првога, увјерити и најфанатичније младотурске поштоватеље о њиховој неспособности.

Склопљено примирје, које се показало да није постигло сврхе и оправдало наде, стављене у њ: да ће наине довести до мира и спријечити даље пролијевање крви и губитке драгоцених људских живота, читава је ствар бацило за два мјесеца унутраг — но једна му је ипак добра страна, да су савезничке војске данас чиле и одморене, снабђевене храном и намирницама — да ће моћи успјешније дјеловати, него би дјеловале, да није било примирја. Турска напротив није у тако сретном положају, и баш ово прецињивање и непозвање властите снаге могло је да Младотурке заслијепи да срља у очиту пропаст, јер Турска није вријеме примирја могла да искористи за апровизицију својих чета на Чаталци и Галипољу, пошто је имала да са бори са Грцима, који јој што више задаше тешких удараца, уништивши јој мрнарницу, ту још једину надмоћ над савезницима.

Цијели турски војни материјал, што га је она за вријеме примирја добавила, нашој су савезници особито будним оком пазили, био је овај добављен преко Румунске и то: 100 топова, 2000 коња и 100 вагона ратног материјала. Но и ово све стигло је тек пред неколико дана, те два пута седмично превози један једини пароброд. Нове војске Турска није добавила, јер из крајева, гдје још нешто војске има, није могла да повуче ни једног јединог војника с разлога, што би јој лако могао планути пожар у властитој кући, чим би повукла оданде војску. Турска дакле може да рачуна само на војске на Чаталци и у Галипољу. А зна се да на Чаталци, гдје је бојна линија дуга 35 километара, нема више од 150.000 турске војске, дезорганизоване и без хране и муниције, а на Галипољу опет око 60—80.000 војске. Против ове турске војске стоји 180.000 бугарске и српске војске на

Чаталци, а 60.000 против Галипоља. Турска је војска још и у Дринопољу, али против ове војске стоји многобројнија и претежнија савезничка војска. Уз овакве шансе може Бугарска да са савезницима мирно очекује, чак и да жели наставак рата, јер он може довести само до даље побједи и до трајног мира.

Наши пред Скадром

Турци за преговоре. Развлачење. Краљ и Нашљедник на Груду.

Груда, 23. јануара. — Командант Скадра послао је главној команди наше војске парламентарара са писмом, којим јавља да је дознао да је закључено примирје, ушљед чега позива нашу команду да пошаље своје парламентараре, који ће заједно са турским утврдити зоне. У Скадар је послан командир Врбица са П. Пламенцом и они од стране наше команде саопштише да примирје, које је било закључено, истиче рок и да се непријатељства настављају, према чему је излишан састанак обостраних парламентарара. Црногорске парламентараре примио је Есад паша, који се представио као командант вароши, пошто је, рече, Хасан Риза оболио. Корак непријатељев изазвао је на нашој страни разна нагађања, која дадоше повода за распрострањење разноврсних гласова у потоње дане. Један је од тих гласова тај, да је Хасан Риза погинуо, да су га убили сами Скадрани и да га је у команди замијенио његов лични такмац Есад паша. Тај глас није провјерен, већ се држи да је Хасан Риза у овој прилици ставио испред себе Есад пашу, да би се вјеровало у озбиљност његова корака, пошто је познато, да први пут није хтио примити нашег парламентарара, који му је носио званично саопштење о доиста закљученом примирју. Овај најновији најозбиљни поступак непријатељев изазвао је на нашој страни и смијех. Опште је увјерење, потврђено извјештајима са више страна, да је непријатељ у веома тешку положају и да броји своје потоње дане.

Краљ је јуче по подне са Нашљедником и пратњом приспио овдје одушевљено дочекан од војске, на челу које Господара и Нашљедника поздравиле Књаз Петар, генерали Вукотић и Константиновић и остали војни великодостојници. Музика је Краљев и Нашљедников долазак поздравила свирањем химне. У логору и међу трупима је одлично расположење. Међу официрима има и неколико српских официра, који су запослени око новог артиљериског материјала. Српски официри су свуда предсудријетани братском љубављу и пажњом, а они са своје стране улажу све, да се покажу као права браћа и врсни представници братске војске, која с нашом има исте задатке, исте путове заједничким успјесима, заједничкој српској слави и срећи. Краљ, Нашљедник и Књаз Петар на свакојем кораку указују им топлу пажњу. У кругу наших војних главара и српских официра Краљ и Нашљедник провели су синоћ подуже вријеме водећи разговор о дневним војним пословима. На све стране је код војске подигнуто самопоуздање прожето живом жељом да се што прије продужи одлучна војничка акција.

Прекид преговора за мир

Вијести прије него су непријатељства отпочела
Лондон, 19. јануара. — Веницелос прије свог одласка данас изјавио је представнику „Рајтера“: Не кажем вам збогом, него до виђења; убијећен сам да ћу кроз неколико недеља поново бити у Лондону, да закључим мир, али прије тога треба Турци да увиде свој пораз и да уговор мира потпишу на бојном пољу.

Лондон, 20. јануара. — Сви чланови српске мисије, осим Веснића, отпутовали су јутрос за Биоград.

Беч, 20. јануара. — „Фремден-блат“ изјављује: У интересу мира и европских напора односно свршетка ратног стања, безусловно је потребно, да Турска, која се показала предусретљива у свом одговору на ноту великих сила, усвоји такође потпуно савјет истих, јер оне неће измијенити своје мишљење изражено у noti а с друге стране неће чинити никакву пресију на савезнике, да прихвате турске предлоге, који до сада не одговарају потпуно жељи великих сила. — Новине виде у пошљици својеручног царевог писма цару руском доказ, да су се односи аустро-руски побољшали.

Софија, 21. јануара. — Према овлашћеним извјештајима, турски делегати у Лондону дали су разумјети балканским делегатима да би били спремни да наставе преговоре, а да су Балканци одговорили да усвајају предлог турски, ако Турци буду претходно усвојили услове савезника. Што су Турци на то одговорили, не зна се.

Цариград, 21. јануара. — Валија једренски одликован је лентом Османије.

Париз, 21. јануара. — Бријан је јуче примио Веницелоса, који је затим посетио Поенкареа и Жонара.

Берлин, 21. јануара. — „Нордајче“ доноси, да нада није ишчезла, да неће последице потоњих изјава Портних, напори великих сила узмогнуту да спријече рат. Ни Турска ни савезници не могу сумњати у озбиљност карактер европских старања о очувању мира. Али и ако се против очекивања непријатељства обнове, утврђено је да ће велике силе и за други дио рата држати се неутрално, избегавајући одвојена предузећа, којима би се отежала локализација рата.

Лондон, 21. јануара. — Данев са секретарима отпутовао је за Париз.

Петроград, 23. јануара. — Цар је данас последице подне примио у Царском селу принца Хохенлоа.

Беч, 23. јануара. — Веницелос посетио је последице подне Бертолда и у вече отпутовао.

Акција балканских савезника

Канонада Једрена. Здравље краља бугарског

Софија, 22. јануара. — Из сигурног извора тврди се, да је канонада Једрена отпочела синоћ у 8 сати. — Вијести о тобожњој болести краља Фердинанда су потпуно фантастичне; краљ је сасвим здрав. — Ако влада до 7 сати у вече не буде обавијештена, да Турска потпуно усваја ноту велесила, то ће непријатељства одмах отпочети пред Једреном. Пристаништа Варне и Бургаса затворена су за трговачку пловидбу ушљед пуштених подводних мина.

Споразум Србије и Бугарске

Биоград, 22. јануара. — Изасланици српски на конференцији мира приспјели су. „Трговински Гласник“ сазнаје да је нови договор закључен између Србије и Бугарске, по коме Бугарска уступа Србији територијалне накнаде у Македонији због великих жртава, које је поднијела српска војска.

Скупљање војске у Љешу

Рим, 22. јануара. — „Стефани“ јавља из Драча: 1300 српских војника с много муниције и хране укрцали су се овдје за Љеш, одакле ће са осталим силама у заједници са црногорским трупима извршити напад на Скадар.

Питање о Једрену

Лондон, 22. јануара. — „Рајтер“ је овлашћен да изјави да бугарска влада може пристати на предлог великих сила, да се у Једрену,

када се буде уступио савезницима, постави и наименује представник калифин.

Непријатељства отпочела

Цариград, 22. јануара. — По вијестима, које још нијесу потврђене, изгледа да ће ускоро бугарски изасланици приспјети у Цариград, да преговарају о ријешењу једренског питања. Министарство унутрашњих дјела потврђује да су Бугари синоћ у седам сати отворили артиљеријску и пјешадијску паљбу на јужни дио тврђаве. Варош се такође бомбардује. Трупје турске се држе добро; у варош је ред. Непријатељства су такође отпочела у Галипољу, гдје је бугарска коњица напала на турске предстраже. Говори се, да су такође непријатељства настављена по подне на Чаталци.

Биоград, 23. јануара. — Јавља се из Софије, по незваничним саопштењима, да је канонада код Једрена отпочела синоћ, а јутрос се наставила. Извјесни квартови Једрена у пламену су.

Цариград, 23. јануара — Амбасадори су саопштили Порти тражење консула из Једрена, да се установи неутрална зона, гдје би се иностранци могли склонити. Велики везир је одговорио да усваја тражење, али је претходно потребан пристанак Бугара. До седам сати синоћ не потврђује се званично вијест о продужењу непријатељства на Чаталци и у Галипољу. Порта је последице подне наредила својим пуномоћницима да оду из Лондона. Кјамил паша отпутовао је у Египат; велики везир отпутоваће јутрос у главни квартир у Хадемкеј.

Службени руски деманти

Телеграм петроградског „Вјесника“

Петроград, 19. јануара. — На основу саопштења бечких листова „Н. Сл. Пресе“ и „Цајта“ о тобожњем интервјуу министра иностраних дјела Сазонова са уредником „Биржевија Вједомости“, министарство иностраних дјела изјављује да Сазонов није имао никаквог разговора са уредником „Биржевија Вједомости“ у потоње доба. Разговор са дипломатом, којег су „Бир. Вједомости“ публиковале 16. јануара не изражава никако мишљење министарства иностраних дјела.

Подвизи наше војске

— Долазак васојевићке бригаде под Скадар —

Гусиње, 2. јануара

Готовост жртвовати се није једина одлика нашег војника; самопрегорење и храброст на бојишту није битни знак црногорског јунаштва. Оно што узвисије храброг ратника ове витешке земље, што га чини истинским херојем и идеалним борцем за слободу и јединство свега народа, јесте сазнање дужности и циљ борбе — сазнање својег историског задатка. Разумијевање својих напора, свјесност циља, свјесност историске мисије, поимање борбе, поред витешке смјелости, то је оно што чини нашег војника Леонидом, што га чини ратником за благо и срећу свога народа. Јунаштво пуно разумне смјелости, сазнање у самопреговарању и напорима борбе, свјесност побједе над непријатељем, обезбјеђује успјехе и сјај његовог оружја, доноси њему ратну срећу а непријатељу слом. Историско с хватање борбе за добро и част отаџбине, издржљивост и дошљедност у војевању карактеризује исто толико нашег ратника колико и смјелост на бојишту. И најслабије психолошко расматрање над досадањим ратним операцијама говори нам о томе факту. То нам разјашњава и јединство српског оружја, хероизам тако силно оличена у истрајности борбе.

Јунаштво нашег војника толико је у издржљивости и борби с природним непогодама, сличним оскудицама и сиромаштином, колико у окршајима гдје своју крв просипа. Ни мразови, ни љути вјетрови, ни снијег с мећавом, ни коначи под јелом у планинским висовима, ни глад ни жеђ, ни прсли опашци, ни исцјепане хаљине, никакве тешкоће не слабе његово одушевљење и вјеру у успјех његова дјела. Без покривача на себе и без

крова више главе, без сна и одмора, израђаван и ослабљен трпљењем свакојаких физичких повреда, без хљеба и без воде, по читаве дане води борбу с непријатељем савлађујући и најљућа искушења. У борби с таквим сметњама и непогодама беспримјеран је као у борби с мачем и огњем. И противник је храбар на пољу битке. Но он нема свјесности, нема убијећености, не сазнаје, не разумије, он само има фанатизам. Њега покрећувају вјерска обећања; опјањен источњачком занешеношћу, он срља смјело у борбу. Но такав је само у првој ватри. Јер он нема у виду опште добро, не бори се за опште благо, не одушевљава се националним идеалима и не гледа на интересе својега оружја, но се бори као звјерка жедан крви и пилијена. С тога и изгледа ка пламен који се скоро разбуцти но брзо угаси.

Војник наш није то. Одушевљење историском прошлошћу, издржљивост и дошљедност у борби даје носиоцу нашега оружја вијенце побједи и славе. Сазнање у борби и разумијевање нових побједа отвара му јасан видик на заслужену будућност. Свјестан свега тога, поимајући важност националне задаће, наш војник с ратничким поносом преовлађује све препреке и сметње к својој циљу.

Какве је ненадмашне напоре имала војска генерала Вукотића, прелазећи по најљубењу вјетру студене висове Богифевице, с каквим је одушевљењем издржавао тешкоће рата, с таквом снагом и поуздањем у своје оружје, стоји и сад под војничком бараком, последице толике крви и рана, последице толико истрошене снаге. Зато нам је примјер и васојевићка бригада. Губитци и страдања, која су се морала тријети при ломљењу тврђава по Виситору и Језерскоме Врху, на висовима Чакора и Мокре, при заузимању Плава и Гусиња; ни погубије продирању на Валбон, ни крв проливане Плучицама и при ослобођењу Високих Дечана, ни тешки напори при јуришима на Ђаковици — сви ти крвави сукоби и битке пренесене с толико жртава, толико муке и страдања претрпјене по најзмиљем времену на плавско-гусињским висовима и проклетијским врлетима, све то није могло сметати ниу колико нечувеним маршевима и непрекидним биткама васојевићке бригаде, која је одвојена под командом генерала Вешовића служила као десно крило Вукотићевог одреда. На свијема тијем мјестима ова је бригада продирала пушком и пожем носећи им собом слободу и гонећи пред собом за пет пута бројно већег непријатеља. Сва горња Малесија, сав арнаутлук од Призрена до Ђаковице здружени звјерском ненавишћу, скупљени под вођством Риза Бега и Барјам Цуре застрли су својим љешевима висове и долине плавско-гусињских планина. Можда ће коме излетати легендарно, међутим је факт да су двије Арнаутке с пушком у руци учествовали у тим арнаутским хордама, што су звјерском дрвошћу налијетале из проклетијских гудура на ту малу бригаду изазивајући њеног команданта „Ха море Вешовић“ по у пркос свима бандама од Призрена и Ђаковице, на срамоту плавско-гусињског бега Феро-вића и низамских трупа Цавид паше, који је, као успомену од Васојевића, добио фишек у месо, Васојевићи су ипак успјели да на врху од ножа пронесу заставу слободе Св. Дечанима.

Војниственост нашег ратника и моћ која долази при одушевљењу војничким успјесима особито се снажно испољила кад је Вешовић муњевитом брзином повео своју бригаду од Дечана за јуриш на Ђаковицу, не поткрећувајући се ни најмање пред тијем одмором последице толико погубија на Валбону и Плучицама, неописаног страдања у Богифевици и осталим непрелазним планинама. То је био јуриш на мјесто које је служило као центар свијема Арбанасима горњих крајева. Тај град, у којем је створено гнијездо арбанаским хордама из све Малесије пао је из страха пред бајонетима косовских осветника, који су мачем и оловом отворили себи пут и у том арнаутском склоништу дочекали загрљајем браћу из Шумадије.

И ето ту исту бригаду, губитци које износе (мртвих и рањених) 25% — што се по модерној ратној тактици рачуна да таква војска мора стојати изван строја т. ј. онеспособљена за борбу — ту бригаду Вешовић је мушкијем кораком повео преко проклетијских висова и врлети да са њоме предстане зидовима Скадра. И при свијем непријатностима и тешкоћама, поред веома несносних недаћа које се дешавају ушљед јаког вјетра и снијега на својој путу преко дивљег и планинског скоро пустог и непрелазног земљишта, војска иде с вољом и одушевљењем, с таквим прегнућем као и 26. септембра кад је поведена под бараком за ослобођење, с том разликом што је поуздање у своје оружје у свакога јаче него прије.

Видећи како се пред очима врши ослободилачки рат, појимајући његову важност и значење, опојен успјесима свога оружја, пун поуздања у самога себе, војник стоји несаломљив у својој енергији и остаје до крајности издржљив.

Мисија француског Ц. Крста

— Испраћај француске мисије из Подгорице —
Подгорица, 18. јануара

Чланови мисије француског Црвеног Крста, који су овдје од почетка рата радили на његовању и лијечењу наших рањених и болесних, отпутовали су 15. ов. мј. изјутра преко Бара за Француску.

Мисија француског Црвеног Крста одликовала се својом марљивошћу у раду и солидношћу. У њиховој болници вазда је владао најбољи ред и чистоћа, а опхођење са рањеним и болесним било је за примјер.

У недељу 13. ов. м. када је мисија корпоративно дошла да се опрости са заступником обласног управитеља г. Марковићем и саопштила му, да су рањени већ оздравили а нових већ и да нема, те да морају отпутовати, сматрајући, да је тиме извршена њихова мисија у Црној Гори, г. С. Марковић примио их је љубазно, истакнувши да је она својим радом у овим приликама задужила нашу државу признањем и искреном захвалношћу, те прије него би се опростили зажелио је да их види као своје госте на вечери. Дирнути оваквом пажњом, они су се одазвали позиву г. Марковића, који је приредио банкет у њихову част у хотелу „Балкан“, на ком су осим мисије присуствовали и многа виђенија лица као: епископ захумско-рашки г. Кирил Митровић, бригадир Лазовић, начелник санитета д-р Огњеновић, који су се овдје тога дана по пословима затекли, као и војвода Ђуро Церовић, заступник председника општине Кр. Ненезић, испред управе овдашњег Црвеног Крста адвокат Марко Радловић, обласни љекар М. Радловић и остали.

При трпези, кад је служен шампањак, заступник обласног управитеља г. Марковић подигао је здравицу мисији, истакнувши њен неуморни рад на његовању и лијечењу рањеника црногорских, одајући благодарност с признањем од стране фамилија, чији су синови као рањени били предани њиховој бризи и његовању те спасени; затим благодарност француском Црвеном Крсту на изаслању мисији, која га је достојно представљала у своје раду и успјеху, па и племенитом француском народу, који се преко својих достојних представника у овом светом рату — кога су предузели балкански хришћани за ослобођење своје браће, која од вјекова пиште под јармом дивљих Азијата, — истакао као искрен пријатељ. Ради тога и полаже тврду наду, да ће цивилизована и хумана Француска заштитити крвљу стечена права Балканаца и тиме заслужити и још један вијенац награде за ширење културе и цивилизације, којој је центар Париза и Француска, па закључио, да и ако нијесу овдје могли имати удобности на која их је научила богата њихова отаџбина, ипак имали су искрени пријем, а као награду заслужили су од стране Црне Горе и Црногораца најдубље признање са трајном благодарношћу. Молећи да то као поздрав изнесу многуоужавеном француском народу, те да ће их пратити на путу благослов Црне Горе и Црногораца, завршио је ускликом: да живи Француска и француски народ, да живи мисија француског Црвеног Крста. На ову здравицу, која је праћена бурним усклицима одобравања и жеља за Француску и француски народ, захвалила се мисија преко свога најстаријег члана г. Ригауда најтоплијим изразима за Црну Гору и њеног општељубљеног владара и славне успјехе у предузетом светом рату за слободу потлаченог хришћанског народа. За тим се бираним ријечима захвалио и г. М. Радловић, адвокат од стране мјесног одбора Црвеног Крста на њиховом уредном раду и указаним услугама нашем народу, пожељивши им срећан пут, на шта се од стране мисије захвалио г. д-р Верас такође ватреним ријечима, те су обије здравце попраћене бурним усклицима са Французе и Црногорце, који су вјерним и искреним пријатељством везани, што је у више прилика досада манифестовано.

У најпријатном разговору провело се до близу 11 сати, када су гости отишли опростив се са домаћином г. Марковићем и осталим Црногорцима, који у скупу пожељеше мисији и још једном срећан пут.

У моменту када се мисија у Бару имала навести на море још један пут су се поздрављивши између мисије и заступника обласног управитеља г. С. Марковића.

Ово вече остаће у најпријатнијој упомени која је везана за боравак мисије француског Црвеног Крста у Подгорици.

„Нечувене свирјепости“ Срба у Македонији и у Арбанији

— Протест једног ратног норвешког кореспондента —

Господине уреднице „Дељи Телеграфа“.

Ваш кореспондент из Будим-Пеште публиковао је у једном телеграму „ужасне свирјепости“ почињене од Срба у Македонији и у Арбанији за вријеме рата. Наводи се, да су поређана вјешала поред главних путева, на којима су објешени Арбанаси и да су нпр. између Куманова и Скопља убијени 3000 мухамеданаца. Ја сам се сада повратио из Македоније и Арбаније и становао сам у Скопљу и Куманову, али нијесам видио ништа од тих звјерстава, нити уопште чуо о томе да се говори. Ја међутим могу увјерити многобројне читаоце Вашег листа да су особе које су причале о тим звјерствима све то снјевале и да су много претјерале. У име истине и правде треба протестовати против тог клеветања једног племенитог и кавалерског народа као што су Срби.

Сваки ко је путовао по Арбанији и Македонији зна да су „главни путеви“ у тим земљама потпуно нешумовити, те је немогуће наћи дрва за вјешала. Може се ићи читаве врсте нпр. између Куманова и Скопља, а да се не види једно једино дрво које би могло послужити за вјешала. У јадним колибама Арбанаса и Македонаца не може се наћи један дирек да се направе једна вјешала. Можда је господин из Будимпеште читао у своје вријеме описивања енглеског капетана М. Булок-а о поступању Нијемаца у Француској за вријеме рата њемачко-француског год. 1870.—71. када су Нијемци кажњавали села тзв. „франкпирера“ (слободнијех стријелаца; он је видио „кмета, свештеника и старе племиће објешене о њихове фењере“ и сада се ти догађаји поново препричавају али у другим бојама. Међутим што су могли дозволити Нијемци, јер су били довољно моћни да се уздигну над мњењем Европе, то не могу учинити мале балканске државе прво што се боје тога мњења и даље што не постоје у Арбанији и Македонији ни фењери, ни дрвореди по селима.

Мојем слуги Арбанасу, који ме је пратио по Арбанији и турском ђаку (портијеклом Бугарин), који ми је био тумач у Македонији, било је наређено да ми причају све што су видјели или чули. И ако смо били логорovali са хиљадама бјегунаца, заробљеника и таџа у Арбанији, Македонији и у Црној Гори, нијесам ни једном чуо да се говори о стварима које би могле подсетити на та извјешта аустро-угарска. Оба тумача не би прећутали да су знали ма штогод о томе а сам био сам настојао што сам могао боље да дознам да ли се врше крвопролића и друге свирјепости; јер ја сам био увјерен унапријед да ћу наћи у европској штампи — и нарочито за вријеме конференције — приповједака о „ужасима“ почињеним од хришћана против тих сиротих Турака и Арбанаса. С те исте стране били су жигосани и Јермени за вријеме покоља 1895.—1896. год., када су били приказани горе него њихове убице. Што се пак тиче извјештаја односно 3000 мухамеданаца покланих између Куманова и Скопља могу такође рећи да је то једна басна. Становао сам у Куманову, ишао сам по улицама и вароши као и по путевима и пољима у пратњи обласног управитеља и полицијског комесара, појачао сам бојно поље између Куманова и Скопља те слиједио траговима турске и србијанске војске. Дакле морало би бити глух и слијеп а да се не би примјетило ствари поменуте у аустро-угарским извјештајима. Да се међутим на путу између Куманова и Скопља био догодио један изузетни случај окупне освете од србијанских војника, ја бих нашао извињења за такво дјело. Грозоте почињене годинама у тим крајевима од Турака и Арбанаса и мучења којима су били подвргнути Хришћани за вријеме бјегања турске војске тако су изазивајући, да би се морало бити без срца када се не би било пало у искушење да им се освети. Између многобројних свједока такође је мој земљак капетан Нандрућ, пуковник жандармерије у Скопљу (1903.—1906. год.) и консули исте вароши. Званични извјештаји тих људи тако су ужасни да се не могу поново навести у једном листу. Људи који су све видјели својим очима причају ми шљедеће о рату: Када је србијанска војска била гонила Турке од Куманова пут Скопља, војници су били наилазили хришћане убијене на један грозан начин; извађене очи висиле су им по образима, удови тијела изломљени, жене распорене, дјеца пробојена. На једном мјесту били су војници нашли једног друга испеченог на ражњи, на тихом огњу, као што се пече ован, тј. печеног по могућности што полагање! Не могу рећи како је био мучен тај несрећник прије но што је био печен.

Госпођица Дурхам, кореспонденткиња разних енглеских листова, рекла ми је једног дана у Подгорици: „Није могуће причати појединости о томе“. Она је видјела — својим очима видјела — како су прошлог љета, дакле већ прије но што је био објављен рат — Турци и Арбанаси мучили Хришћане. Ја ћу навести један примјер, између најмање ужаснијех. Један млади Македонац хришћанин дође једног дана у Подгорици. Он није могао говорити, језик му је био одрезан и искинут; са великом муком могао је једва мало писати, јер су му руке биле слоњене и ишчашене. Пошто је био похађао једну француску школу, био је прилично изобразен. Био је видио гдје умире на мукама његов отац и брат у вријеме када је отпочела његова отаџбина „умиривати се“, као што се то лијепо изражава „на језику вјечитог мира“ Европе. Госпођица Дурхам била је писала у разним листовима о тим ужаснима и о том „вјечитом миру“, али за чудо ти извјештаји нијесу се допадали у то вријеме. Или можда нико не би био повјеравао истима у то вријеме изобразења и цивилизације. Што пак чудновато звучи јесте то, да се подигне вика када који хришћанин у очајању освети својег оца, мајку, брата или дијете, који умру на мукама, али када мухамеданци пустоше читаве предјеле и убијају хиљаде и хиљаде Македонаца, хришћана и Јермена, онда се међутим — ћути. Балканске државе заслужују дивљење а не приговарања због њиховог поступања у крајевима освојеним за вријеме рата. Исто тако као ја, многи од мојих земљака, љекари и кореспонденти видјели су како су Србијанци поступали и ми константујемо да у предјелима гдје смо ми путовали поступање с непријатељем било је много хуманије но оно што се олажало иначе у Европи. Великодушност Србијанаца спрема бјегунама и заробљеника била је једино надмашена од великодушности Црногораца. То сам видио ја сам и то нијесу ствари које су ми биле причане. Ја сам видио много села у Арбанији; — било их је више поцаљених, истина је, али су их Турци спалили. Ја сам био видио такође поцаљена села у Македонији, али пролазећи кроз иста, ја сам се увјерио, да су у истима једино хришћанске куће биле спаљене.

Неко вријеме живио сам случајно у логору заједно са неколико стотина бјегунаца мухамеданаца. Нијесам био примјетио да су злостављани. Србијанци били су дозволили да се воде бесплатно на њиховим жељезницама, било им је дозвољено да се улогоре у вагонима или близу вагона чак су добијали хљеба од војника, једино што су добијали дувана од мухамеданаца из оближње вароши. Видио сам да су ти бјежунци имали потпуно повјерење у србијанске војнике. Када су једна двадестина војника лако рањених пошли из тог мјеста по имену Гудмеје, одмах су пошли за њима скоро сви бјежунци. Жене су носиле своју дјецу на леђима или су их узеле за руку, те пошто су покупиле своје ствари, слиједиле су војнике. Видио сам војнике гдје указују помоћ дјеци, дајући воде и хљеба тим сиротим малим цивилним створењима.

У другим крајевима Македоније и у другим приликама можда би се видио друкчији развој ствари. Србијанци то признају и говорили су о разореним селима арбанаским као о казни, због издаје. И ево један примјер: У Приштини су Арбанаси, пошто су развили бијели барјак и предали један дио њиховог оружја, напали Србијанце с леђа. Војници пошто су видјели гдје им је пао њихов вођа ушљед тога мучког поступка, треба ли ми се чудити ако је њихова освета била стигла такође невине као и кривце?

Србијански војници били су наишли у једном селу призренске околине једног својег друга наредника кавалерије гдје умире од мука на које су га били ставили Турци. Цијела патрола коју је он био предводио била је пала заједно с њим у засједу и сви војници били су убијени. Војници, пошто су видјели његове руке и ноге изломљене и ишчашене, очи избодене а груди раскинуте „почели су викали“.

Је ли то неразумљиво да су некоји од њих појурили напријед и викали: убијајте, убијајте!

Неколицина мојих земљака видјели су као и ја села македонска заузета од Србијанаца, видјели смо како поступају обласни управитељи и полицијски комесари србијански с народом; видјели смо србијанску војску; ствари које смо ми видјели не сличе извјештајима господе из Будим-Пеште. Што се пак тиче мене, ја сам био пошао између Срба задивљен кавалерским и милосрдним начином, на који су војне и грађанске власти поступиле у заузетим крајевима.

Додајем: србијанске војне власти издале су ми послједи битке код Битоља дозволу, да могу ићи гдје желим. Ја сам се с том дозволом користио што сам бо-

ље могао. Највише ме је било интересовало да видим како ће бити извршена окупација. Знао сам унапријед да ће се проносити с извесне стране сензационалне приче о свирјепостима војника хришћана. Такође и нацрт тог чланка био је израђен има томе 15 дана.

Очекујем да видим — за вријеме конференције у Лондону — један дирљив великодушни апел Турака на Велике Силе, да интервенирају против покоља у Македонији.

Дипломате турске гдјекада су велике хумористе!
Х. Ангел

Из народа

† Михаило Ђуровић

Шавник, 15. јануара

13. јануара ове године преселио се у вјечност честити свештеник Михаило Ј. Ђуровић, послједи дуге и тешке болести, добијене на бојишту још при освојењу Бијелог Поља, али којој није хтио подлећи док није одред г. генерала Вукотића и крајњу тачку на истоку освојио.

Његова прерана смрт дубоко је потресла многобројне пријатеље и познанике, јер се без икаквог претјеривања може рећи, да је то био по духу необичан човек. Не познајемо ни једнога, који је као он имао такве изванредно опажање, да и у најнезнатијој ствари открије њену најљепшу или најслабију страну, а коју други не би могао никако уочити.

На бојишту је својим држањем и храброшћу доказао, да је један од оних свештеника, који су вјековима предњачили српском роду и крстом и мачем у руци борили се за слободу.

Доказао је, да је достојан син чувенога попа Луке Ђуровића, чије је име тијесно везано са именима храбрих јунака, одличних свештеника и родољуба шире српске домовине.

Сиједи старина, опраштајући се са јединцем сином крпено је узвикнуо: „...Не жалим те, сине, јер си погинуо за свету ствар, коју су толики нараштаји очекивали, а ви дочекали и Косово витешки осветили.“

Жалио бих да си код куће и без боја умро, јер бих се сматрао вјечитим дужником домовини, а сад могу узвикнути: све сам дао што сам имао. Лака ти, сине, земља била“....

Пред величином оваквог бола и утиском изговорених ријечи, суза кристалише у нама најузвишенија осјећања, одгони бол, а дух уздише и окрепљује, не остављајући времена жалбама за жртве, него дајући одушевљенији подстрек за нова и нова пожртвовања.

Дирљиво су се са покојником опростили и г. г. поп Митар Церовић и ђакон Мирчета Галовић, као изасланик никшићске консисторије.

Писац ових редака чини покушаје да прикупи неколико краћих приповиједака, у којима избија највреднији хумор пок. Михаила, те ако буде ма и у блиједој слици успио, сматраће да се тиме неколико одужио драгој му успомени на незаборављеног покојника.
В. Д.

Свети отац Папа и Скадар

— Мишљење браће Хрвата —

Јавили смо већ, да се чак и сам Папа заузео да Скадар припадне аутономној Арбанији и да је тај његов корак у јавности врло рђаво примљен. Ради јачег доказа износимо што о томе пише „Пучка Слобода“, орган хрватске народне напредне странке, што у Сплету излази:

„Многи листови донијеше да се свети отац Папа обратио у Лондон, Берлин и Беч с молбом, да се Скадар додјели Арбанији „јер спојити га са Црном Гором значило би изручити оно становништво његовим непријатељима“. Ово другим ријечима значи: боље је да Скадар остане и у рукама Арнауца, него га дати хришћанској Црној Гори.

На овај нехришћански начин одвраћа се оној јуначкој земљи, славним Црногорцима, који су од кад су живи, лијевали крв своју за народност и вјеру Исусову. Та нијесу ли витешки Црногорци кроз вјекове и вјекове војевали под крсташем барјаком, на којем је било написано „за крст часни и слободу златну?“ Или свети отац Папа мисли да ће боље бити Арнауцима католицима у слободној Арбанији него што би им било под влашћу великог хришћанина, владара и пјесника Краља Николе.

Толику слободу уживају данас католици у Црној Гори и љубљени су од својег Господара и Краља, да би сваки Црногорац-католик радосније прегорио имање и живот свој за свога обљубљенога Краља него ли за Ватикан и светога оца Папу. Ах да је сад устати из гроба славном католичком бискупу Милиновићу који је покопан у црногорском Бару, па да он

јави онима у Риму колико су он и његови католици били љубљени и чувани од Црногораца и Краља Николе? Приповједао је за живота свога благопокојни Милиновић, да би највеће весеље завладало на Цетињу и у Двору Краља Николе, кад би он тамо стигао. Краљ и Краљица дочекали би га као најмилијег госта а дјеца крајева клицали би „*ево нашег бискупа!*“ а чим би Краљ Никола стигао у Бар, прва му је дужност била походити бискупа Милиновића и обаћи католичку цркву. У цркви би га дочекао католички пук а бискуп би му бираним ријечима назвао добродошлицу и помолио би се Богу са својим стадом за здравље Краља Николе и Његовог Дома као и за напредак и процват Црне Горе. Некоћ су Папе звале у помоћ Србе да обране вјеру Исусову од силовитог Турчина а данас Турчина бране на штету словенске хришћанске државе.

Да није било Хрвата и Срба и њихових јуначких мишица и у истом Риму са мунара би хоџа звао вјернике на молитву. Српска и хрватска су прса устављала турску бујицу да не провали у Европу а за то наша јунаштва исти Ватикан позвао је „бедомом кршћанства“. Док ми сви желимо, сви Славени католици, да наша браћа Срби добију што више турског земљишта, да поврате своју старину коју су је крвљу својих синова откупили, дотле из Католичког Рима, ради се проти славенским и хришћанским интересима; воле некрсту него крсту. Није се тому ни чудити, јер познато је непријатељство данашњег поглавице католичке цркве проти Хрватима, Србима и свему оному што је славенско. Он је највећи непријатељ и наше светиње, наше миле глаголице. Уздајућ се у правду и поштење, увјерени смо да ће Скадар на Бојани, којег је славно опјевао народна pjesма, доћи под власт витешког владара Господара и Краља јуначке Црне Горе“.

Вођи Црногораца Краљу НИКОЛИ

Да ће престат' бол и мука —
Давно рече Твоја Вила;
Најпрва је Твоја рука
За сабљу се прихватила.

Са Дечића топ је први
Петар Твој син опалио,
И у ватри и у крви
Загазио и крв лио...

Бриге, патње, тешка лета
Не спомише труску вољу;
Ка' да ти је тридесета
На бојноме детиш пољу...

Без заклона и без страже
Уређујеш храбре чете;
А витезу Бог помаже,
Да до своје стигне мете...

Кад Ти један војник па'не,
Ти га као сина жалити,
Цјеливаш му љуте ране,
Посмртницу сам му палиш...

Сад на Скадар Твоје чете
Крвавијем оком мјере,
Жудне к њему да полете,
Да униште људождере...

А Ти чекаш, и ако знаш,
Да би Скадар одмах пао,
Док соколе такве имаш,
Које си сам његовао...

Жао Ти је једног борца,
Да жртвујеш на бојишту;
Јер знаш живот Црногораца,
Да потребе нове ишту...

С—Вид.

Дневник

Отпутовали. Његово Краљ. Височанство Књаз Престолонашљедник отпутовао је јуче изјутра на Ријеку, а тога исто дана послје подне отпутовао је такође на Ријеку и Његово Краљ. Височанство Књаз Мирко.

Одликовање српског гуслара. Познати српски гуслар Петар Перуновић, Пјешивац, који је одмах по објави рата ступио као добровољац у војску у Србији и у свима борбама пјевао уз гусле, соколећи обје српске војске, произведен је у чин поднаредника, а генерал Божа Јанковић, предложио га је за одликовање. Г. Перуновић се сада налази у скопљанској болници на боловању.

Захвалност. Начелница Дјевојачког Института Царице Марија на Цетињу г-ђица Софија Петровна Мертваго најтоплије захваљује свима онима, који су јој како из Црне Горе, тако и из свих словенских крајева, извалили дирљиво учешће лично писмено, телеграфски у њеној прослави двадесетпетогодишњице, коју су на Цетиње тако сјајно приредиле садање и некидање ученице Института. Срдачна свима хвала!

Догађај у Невесињу. Јавност се још једнако бави оним догађајем у Невесињу. Тако „Hrvatski Dnevnik“ доноси сад након извјештај ове садржине:

О страшном злочину војника у Невесињу шаље нам један пријатељ од туда: Јер сви досадашњи дописи у листовима о несрећи, што се овдје догодила, не одговарају правој слици, сили ме савјест да опишем овај случај истинито, јер сам био најближе лицу мјеста. Мој је стан преко пута дотичне зграде, у којој су се убиства збила. Дне 19. о. м. око 7 сати послје подне дошао капрал Тишман у касарну, те је у својој соби разговарао с неколицином војника сасвим тријезно и паметно. Након пола сата узео је он своју пушку, те је почео викати: „Изадите ван сви, или ћу пуцати. Затим је један војник скочио к њему, хотећи да му пушку одузме, али је убојица био спретнији, те је дотичнога војника на мјесту убио. На то су сви војници побјегли из касарне, а он се је неко вријеме умирио и почео пушке пунити. Око 8 сати почео је опет кроз прозор пуцати тако, да нико није смио на улици изаћи, него су се и грађани за ћошкове од куће сакривали, јер су кугле зраком зујале. Цијели је град био у великом страху. Војничке су страже биле постављене на свим улицама у околици касарне, те су иза кућа пуцали на касарну, да га убију, али се убојица сакривао пролазећи из једне собе у другу, те је кроз прозоре пуцао на страже, но увијек тако, да га стража није никако могла опазити. Није наике узимао свијеће, нити је шибице палио, само да га не би могли опазити. Касније су војници продрли у доњи кат касарне, те су кроз строн пуцали, али се у горњи кат није могло унићи, јер је он горе непрестано пуцао. Пуцање је трајало непрестано од 8 сати на вечер до четри и по у јутро. Напокон су страже пуцале и на кров и са три стране зграде на прозоре, а он им је одвраћао по један хитац као да је хтио да дадне знак да је жив. Кроз цијелу ноћ убио је 4 војника, а 2 тешко ранио. У 5 сати у јутро установљено је, да је убојица мртав и тек тада је било слободно улицом проћи. Касарна, из које је пуцао, сва је куглама ишарана, а унутра зидови обијени тако, да се у њој не може ставити. Страх, који је несретни убојица задао цијелом становништву у Невесињу, немогуће је описати.

Исправка. У прошлом броју поткрале су нам се двије крупне погрешке. У овој рубрици означен је руски министар спољних послова Сазонов за министра председника, а књаз Трубецки вице директор првог департамента руског министарства спољних послова за вице-директора министарства просвјете. Молимо читаоце да ове погрешке, омашком учињене, исправе.

Од уредништва. Уредништву нашег листа стиже непрекидно велики број радова а нарочито pjesама, које, крај све добре воље, не можемо одмах објављивати због другог прешнијег градива, а то многе писце изводи из стрпљења, те нас својим питањима непрекидно узнемирују. За то смо принуђени, да овим путем изјавимо, да све pjesме у лист пуштамо оним редом којим су нам стизале, а тако ћемо и у будуће чинити. Чији рад не изађе, нека и не распитују за њ, јер значи да није био за штампу, те је излишно да нас узнемирују.

Добар стријелац

бугарски од д-ра Хр. М.

Сунце је залазило, пошљедњи зраци су освјетљавали врхове који су опколивали пољану, на којој смо се били размјестили за борављење, послје дугог али пријатног марша. Ускоро је почело да се смрава... Настала је таха и јасна ноћ. Типичу би прекинуо, овда овда, по који пуцањ пушке, чаји је куршум, сигурно, летио без циља...

Сјутра дан наш пук добио је наредбу да поје лијевог обалом ријеке Арде и да нападне Турке, који су наступали под заштитом артиљерије. Наша претходница пошла је напријед и сјеверно од села Н... среза се с турском. Послје краткога пушкарна непријатељ је одступио. Наши су продужили наступање ка селу, које је лежало на једној од притока ријеке Арде. Турци су се били добро уколпани и чим смо се појавили на малом брјијеу више села дочекали су нас јаком ватром. Борба је, за чудо, прекинута око ручка до кога смо времена успјели и ми да се ушанчимо. Послје тога отворили смо силну пушчану паљбу. Турци се вијесу мицали. Њихови куршуми вијесу нас погађали, јер се они вијесу хтели појављивати на рову, већ су пуцали колико тек да одговарају... Почело је наступање... Ми смо прилазили постепено, како бисмо избјегли турске шрапнеле... Приближили смо се на 400 метара а, тако као из једног грла чула се варадба:

— Нож!...

Наш четни командир нам је командовао.

— Десно крило напријед! Непријатељ је почео да одступа!

Устази смо и са громогласним «Ура!» пошли ка турским опколпима, који су већ били празни. Неколико мртвих и локве крви било је све што

смо тамо видјели. Турци су бјежали својој батерији која је узалуд покушавала да одступи и заузме другу позицију... Бјегуници су се уколпани на 300 метара од ње и проузгали паљбу.

И ми смо се набрзо ушанчили. Четни командир ишао је од рова ро рова и храбрио војнике ријечима:

— За који часак батарија је наша!

Растојање између батерије и наших позиција било је 1500 до 1600 метара тако, да су наши куршуми могли дохватити и њену послалу...

— Младене, рекао је командир своје љубицу, напишавите ва онога турског официра, што са голем сабљом у руци руководи шрапнелском ватром противу нас!

Младен је напишавно и опалио. Турски официр издиже сабљу, заљуља се и тресе на земљу...

— Браво! рекао је командир, па је и даље обилазио позиције.

Мало затим Младен је опет добио наредбу:

— Сада напишави ва опог крупног војника који, изгледа, носи шрапнел. Њега ако можеш, да обалиш!

Младен је напишавно доста дуго. Када је опалио, Турчин се претурио. И не дајући много важиости томе што је учињено, Младен је протрчао мало и заклопи главу иза једног камења. Његов примјер био је заразан. Сви су му шљедовали и ако је командир наредио да се нико не креће с мјеста. Турци су почели да се колебају. Њихово бјежство било је већ извјесно.

— Лијево крило нека почне опколивање батерије! гласила је команда.

Наше наступање опет је отпочело... Силна пушчана паљба постала је још већа. Куршуми су сипали као град и пјевали своју «pjesму смрти...» Турци су одступили ка батерији, која је већ била заћута.

— На нож! На нож! Ура! пролазило је ваздух.

Напредовали смо у бојној колони, којој су били на челу командир чете и Младен који је ишао не марећи што је рањен.

— Младене, виком је громки глас командиров, рањен си, пуцуј се!

Али Младен није слушао. Он је летио као вихор ка батерији, стигао до ње и вада се попео ва један топ узвињају је неколико пута «Ура!» а затим се стропоштао ва земљу, да се више никада не дигне.

Командир је припао мјесту гдје је Младен лежао и тада је видно да је несрећник ударен у тревутку вада се попео на топ. Он је пољубио у чело мртвог Младена и окренув се осталим војницима вазао:

— Нека се Бугарска поноси таквим синовима какав је био Младен! Бог да га прости!

Црногорским учитељима

Посвећено сјенкама учитеља Илије Лопчића и Новице Ивовића погинулим под Тарабошем 28. септембра 1912. год.

Као носиоци културе и знања,
Ма да своје нигда не добиете право,
Достојни сте свагда били свога звања,
Што вам је Господар увијек признав'о

Родољубљем светим навајасте груди
Малених синова своје домовине;
Причасте им прошлост и онај час худи
На Косову слома наше царевине.

Причасте им славу Србинова рода
За вријеме наших старијех Владара,
Причасте им муке српскога народа
У тешком окову грозних зулумбара.

Улисте им љубав према милом роду,
Да готови буду за н' све жртвовати;
За част домовине и српску слободу,
Да увијек спремени буду живот дати.

Да би и примјером својим показали
Како треба живот роду дати својоме,
У редове војске сви сте похитали,
Тамо, гдје се сабље и хаџари ломе.

И сваки именом војника се горди,
Поносно ступајућ' у редове чете,
А гдје треба живот жртвovat' слободи
И ви, к'о јуначи, падате, гинете.

Гинете, падате к'о јуначи смјели,
Вјерни домовини и Владари својоме,
Те сте себи сплели вјенац неузели
Учитељи драги, у народу својоме. —

Љубомир Ибриќи

С БОЈНОГ ПОЉА

У борби сам, ал' о боју
Рећ, ми ништа мило није,
Јер не жели савјест моја
Да се људска крвца лије...

Ах, тешко се борит' с мишљу
Која правим путем води;
И тешко је робовати
Ко с' науци у слободи...

Ал, се вазда борит' треба
За у опште добро бити,
И противу своје воље
Треба своју крв пролити

Тако мене овог пута, —
Кад ускрсну битка нова
На Балкану за слободу
Бијаше ми жеља ова:

Да се људска крвца лије
И да многе жртве па'ну,
Многе куће из темеља
Са имањем да темпа'ну.

Него да се мирним путем
И разлогом све учини,
Споразумом Вељих Сила
Да се дадне начин фини.

Тако не би — већ обратно,
Да Балкану пушка суди,
Да градове топи ломе
И бајонет боде људи...

Што сам могу учинити?
Да ли себе да уштедим?
Када бих се држа' мисли
Рећи ће ми да не вредим.

Већ морадох узет' пушку
И противу своје воље,
У редове с војском поћи
На крваво бојно поље!

Да се борим ка' остали —
Да би роду боље било;
Молећ' Бога — за овим
Да се не би већ крвило.

Него мирно да поживе
Хвалећ' свога Створитеља
И савјесно земљу раде
Славећ' свога Спаситеља.

И да живи Бога моле
За погину браћу своју,
Да им Господ душе прости
И смјести их у покоју.

Још за себе да га моле
Да им Господ здравље даде
Да већ даље у будуће
Рата више не имаде.

Доња Облика, 15. децембра

Саво М. Добрковић

ОГЛАСИ

Афитаје се кућа цијела или на од-
јелења до основне школе. бр. 2, 1,2

П. п. бр. 1. 3—50

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ НИКОЛЕ ИВКОВИЋА у НОВОМ САДУ

У Српству највећа трговина и радионица за српске прав. цркве, наике: одежда, неба, литија, барјака, плаштаница, крстова, кационица, кивота, кандила, петохлебница, полилеја (ћоке цветови), целиваћа на лиму, икона на платну и на артији и т. д. Израђујем барјаке, заставе за пјевачка друштва, од најједноставнијих до најскупоценијих, везене са златом и свилом. Призната радионица као најсавршенија, иконостага, Христових гробова, певница и т. д. добра радионица свештеничких хаљина и велики избор шешира, камилавки и појаса. Све радионице и трговина налазе се у сопственој кући а сваку наруџбину извршујем тачно и брзо под својим личним надзором. — Велики и богато илустровани ценовник шаљем на захтјев бадава.

Адреса за наруџбине:
Никола Ивковић, Нови Сад (Ujvidék)
Europe Hongrie бр. 29. п.п. 18,30